

Arxiu 28 **PRÀCTIQUES RESTAURATIVES: ELS CERCLES RESTAURATIUS**

Les **pràctiques restauratives** tenen el seu origen en la justícia restaurativa. Ofereixen eines que permeten prevenir, detectar, gestionar i resoldre les situacions de conflicte o problemes en diferents àmbits (familiar, educatiu, social, laboral, judicial i comunitari) per tal de millorar la convivència i reforçar els vincles afectius entre les persones afectades per aquestes situacions. *(Per saber-ne més, vegeu arxiu 16 [Pràctiques restauratives: cercles de diàleg](#))*

A l'escola, el **cercle restauratiu** és una metodologia que vol posar l'accent en la comunitat, en la reconstrucció de relacions, en la responsabilitat i en la confiança.

Sovint l'alumnat no preveu ni comprèn l'impacte real dels seus actes en les altres persones, ja sigui un conflicte de relació o no fer les tasques en un grup cooperatiu. Els docents poden facilitar que entenguin les conseqüències del seu comportament i això, junt amb l'oportunitat de reparar els danys i les relacions malmeses de manera cooperativa, pot afavorir un canvi positiu en la seva conducta i en les seves relacions.

Els alumnes que estan afectats per un conflicte, quan participen en el cercle, tenen la possibilitat d'expressar els seus sentiments sentint-se segurs, poden ser reconeguts pels altres i sentir com qui ha comès l'ofensa assumeix la responsabilitat i li proposa la reparació. El fet d'implicar tant a les persones que han estat protagonistes del conflicte com a aquelles que s'han vist afectades per la situació proporciona un escenari nou en el qual es dialoga en pla d'igualtat, es comparteixen els punts de vista dels altres, s'expressen motius i necessitats i cadascú pot assumir la seva responsabilitat i fer propostes de millora que contribueixin al fet que es restableixin les relacions i que tothom se senti millor.

Les **pràctiques restauratives** es poden aplicar en qualsevol grup de persones que vulguin millorar les seves relacions interpersonals, gestionar de forma dialogada i participativa els seus conflictes, crear un clima favorable a la convivència i reforçar valors fonamentals com són:

- la igualtat de tots els integrants del grup
- l'oportunitat d'escoltar i de ser escoltat
- la seguretat i confiança en sentir-se exposat i protegit alhora
- la responsabilitat compartida de la gestió del conflicte
- la propietat col·lectiva del resultat
- la restauració de la convivència mitjançant el restabliment de les connexions afectives.

Les **pràctiques restauratives** es basen en els principis de la justícia restaurativa¹:

Principi restauratiu

- Cadascú percep les coses d'una manera personal, però totes les percepcions són igualment valuoses.
- El pensament i les emocions interactuen i afecten la nostra conducta.
- Per conviure en harmonia cal empatia i consideració. És important entendre a qui i com afecta una acció o situació determinada.
- Identificar les necessitats de les parts implicades facilita que es puguin proposar estratègies per satisfer-les adequadament.
- Cadascú ha d'assumir la seva part de responsabilitat davant un fet.
- Encara que no estiguem directament implicats en un fet, cal assumir la responsabilitat col·lectiva del que ha passat i de les conseqüències.

En les diferents pràctiques restauratives la persona facilitadora fa preguntes clares i ordenades i suficientment obertes perquè les respostes siguin lliures i naturals. Es poden ajustar, mantenint l'essència, per obtenir un relat el més personal possible. No pretenen jutjar i per això no es pregunta MAI "per què ho has fet?" Malgrat no fer preguntes que impliquin judicis previs ni culpabilitat, els cercles fomenten en els ofensors un profund malestar i sentiment de vergonya que afavoriran el compliment dels acords presos i evitaran en gran mesura la reincidència.

¹ Ted Wachtel [Definido qué es restaurativo](#). Instituto Internacional de Prácticas Restaurativas (IIPR)

Conferencing²

El **conferencing** és una pràctica restaurativa que consisteix en una reunió estructurada en la qual participen agressors, agredits i altres persones afectades a les quals es convida a participar (companys o amics afectats, família..) de manera voluntària. La persona facilitadora no participa activament del cercle, sinó manté enfocada la reunió i fa les preguntes restauratives als participants.

En aquest tipus de pràctica restaurativa, les parts implicades en un conflicte, ofensors i ofesos, buscaran quina és la millor manera de donar-li resposta. S'ofereix la paraula en primer lloc als ofensors, després a les víctimes i finalment a les parts afectades.

La pràctica del *conferencing* va començar en molts països com un complement dels programes de mediació, que incorpora al procés altres actors rellevants, dóna la veu a més persones i compta amb el suport de la comunitat.

Les preguntes restauratives als **ofensors** són:

- *Què ha passat?*
- *En què estaves pensant en aquell moment?*
- *En què has pensat des de l'incident?*
- *Qui creus que ha estat o han estat afectats per les teves accions?*
- *Com creus que s'ha vist o s'han vist afectats?*
- *Com et sents davant aquest fet?*
- *Què pots oferir per arreglar aquesta situació?*

Les preguntes restauratives a les **persones ofeses** són:

- *Quina va ser la teva reacció en el moment de l'incident?*
- *Com et sents respecte el que va passar?*
- *Què ha estat el més difícil per a tu?*
- *Com van reaccionar els teus amics, la teva família, etc. davant d'aquesta situació?*
- *Quin t'agradaria que fos el resultat d'aquesta reunió?*
- *Què pots oferir per arreglar aquesta situació?*

² Guardiola, M.J i altres. (2012) [*¿Es el conferencing una herramienta útil para los programas de mediación en el ámbito penal del Departamento de Justicia?*](#) Centro de Estudios Jurídicos y Formación Especializada.

La resta de persones també expressaran els sentiments respecte el que va passar i què poden aportar a la millora de les relacions.

El cercle restauratiu³

La característica principal del cercle restauratiu és que està obert a tot el grup classe. Els seus objectius principals són, d'una banda, **donar veu a tots els membres de la comunitat** que ho desitgin per trobar acords sobre com donar resposta a un problema i, de l'altra, **construir relacions de confiança** que reforcin el grup a llarg termini. Per això, és una de les pràctiques restauratives més utilitzades.

En l'àmbit **escolar** el cercle restauratiu pot:

- Facilitar la resolució dialogada dels conflictes.
- Ajudar a entendre que les pròpies accions afecten els altres i a posar en pràctica l'empatia.
- Donar veu a les persones afectades i permetre la reparació dels danys causats.
- Contribuir a sentir-se part no només del problema sinó també de la solució.
- Restaurar vincles i relacions personals.

Els participants del **cercle restauratiu** es reuneixen de forma voluntària amb l'ajuda d'una persona facilitadora que els explicarà com funciona el cercle. És fonamental respectar el torn de paraula per assegurar que tots els participants tenen la possibilitat de parlar i ser escoltats, així com d'escoltar els altres. Per facilitar-ho es disposa d'un "objecte de parlar", és a dir, un objecte que quan la persona el té li dóna la paraula, però també l'escolta activa de la resta del grup. D'aquesta manera s'evita discussions d'anada i tornada, que es doni veu a les persones més callades i que es mostrin més assertives. Aquest "objecte de parlar" passa per tots els participants i dóna la possibilitat de parlar, però no obliga a fer-ho.

³ [Millorem la convivència amb les pràctiques restauratives](#). Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar. Govern Illes Balear

- A l'aula, l'alumnat es disposa en cercle.
- Tenen la paraula en primer lloc els ofensors, després les víctimes i finalment la resta de persones afectades, tot i que es pot optar per oferir qui vol començar a parlar.
- No es tracta de saber “per què ho han fet” sinó de:
 - Expressar sentiments i restaurar el diàleg
 - Reflexionar sobre l'impacte que els propis actes tenen sobre els altres
 - Assumir responsabilitats
 - Reparar els danys causats

Un cercle restauratiu pot ser útil per respondre a conductes inadequades d'un alumne o d'un petit grup que afecten tot el grup-classe, un problema o un conflicte. El cercle restauratiu no especifica típicament agressor i agredit i no segueix estrictament un guió, però sí sol utilitzar preguntes restauratives pròpies del *conferencing*. El cercle pot ser seqüencial, és a dir, els participants tenen la paraula seqüencialment i es fan tantes voltes al cercle com són necessàries, o no seqüencial, és a dir, té la paraula una persona o altra sense ordre fix. En un i altre cas, una persona del grup registrarà les idees o decisions del grup.

El **cercle restauratiu** passa per tres fases⁴ i en cadascuna d'elles les persones poden parlar i ser escoltades.

1a Fase. Comprensió mútua: cada persona parla i és escoltada sobre com està en aquell moment en relació als fets que s'han produït. Cada persona pot parlar de com se sent i les altres poden entendre-la millor. D'aquesta manera s'estableixen connexions que faciliten la comprensió mútua.

En aquesta fase les preguntes serien:

- ***Què vols que se sàpiga i a qui li vols dir?*** (el narrador es dirigeix a una persona concreta i li explica com se sent)
- ***Què has entès?*** (el facilitador verificarà la comprensió)
- ***És això el que volies dir? Vols afegir alguna cosa més?*** (el facilitador assegurarà si era això el que el narrador volia explicar).

⁴ Vicenç Rul-lan (2011) [*Justícia y Prácticas Restaurativas. Los Círculos Restaurativos y su aplicación en diversos ámbitos.*](#) Fundación Universitaria Iberoamericana.

Aquestes preguntes es van repetint facilitant la intervenció de tots els participants fins que es té la percepció que tothom ha tingut la possibilitat d'expressar allò que volia.

2a Fase. Responsabilitat mútua: cada participant expressa què pensava, què volia aconseguir quan va actuar de la manera que ho va fer. Totes les persones del grup estaven fent alguna cosa quan van passar els fets o bé van actuar com a conseqüència dels fets, per això és important que es repeteixi el procés de manera que tothom tingui la possibilitat de parlar i ser escoltat.

Les preguntes guia en aquesta fase són:

- ***Què vols que se sàpiga i a qui li vols explicar sobre el que pensaves o volies quan es van produir els fets?***
- ***Què has entès?***
- ***És això el que volies dir? Vols afegir alguna cosa més?***

3a Fase. Acords: en aquesta fase es tracta de parlar sobre allò que voldrien que passés a partir d'aquell moment.

Les preguntes guia són:

- ***Què t'agradaria que passés a partir d'ara?***
- ***Què pots oferir i a qui?***
- ***Què necessites i a qui li vols demanar?***

Cada persona, voluntàriament, ofereix una acció i el facilitador les anota totes i ajuda a concretar-les assignant també un termini d'execució.

Els acords es revisaran en el termini acordat. No es tracta tant d'analitzar en detall què s'ha fet sinó com se senten els participants del cercle. Si els participants estan satisfets es celebra que la comunitat hagi estat capaç de gestionar els seus conflictes mitjançant el diàleg, i si queden aspectes per resoldre, es poden plantejar noves accions.